

საქართველოს სსრ

მეცნიერებათა აკადემია

**ქართული ლიტერატურის მკვლევარის თაქსისაშვილის
აქ. სუმბათაშვილის კიბისა “ლალატის”
ქართულენოვან თარგმანებაში
(ენობრივი ეთიკის ასპექტით)**

მთარგმნელობით საქმიანობას ოდითგანვე უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა. ბუნებრივია, ეს არ იყო ადვილი საქმე. ტექსტის თარგმნა გულისხმობს დედნის ენის ფუნქციონის შეცნობას, მისი ლექსიკურ-გრამატიკული და სტილური თავისებურებების აღქმასა და სათანადოდ გადმოცემას, რასაც დიდი ოსტატობა სჭირდება. მხატვრული ლიტერატურის თარგმნა სხვადასხვა ენიდან, უფრო მეტად კი რუსულიდან, საქართველოში განსაკუთრებით გააქტიურდა XIX საუკუნეში, რაშიც დიდი წვლილი მიუძღვის აკაკი წერეთელს. მთარგმნელობითი საქმიანობა მისი ლიტერატურული მოღვაწეობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტია.

აკაკიმ თარგმნა და გადმოაკეთა კრილოვის ას ორმოცდათორმეტი იგავი, მაგრამ ყველაზე მნიშვნელოვანი საქმე იმ დროს დრამატული ნაწარმოებების თარგმნა იყო, რადგან, როგორც თავად აღნიშნავდა, “ჩვენი სცენა ღარიბი იყო ორიგინალური პიესებით. იმ პერიოდის ყველა მწერალი ცდილობდა ამ ნაკლის შევსებას” (აკ. წერეთელი, 1959, გვ. 431).

1905 წელს აკაკი წერეთელმა თარგმნა ალექსანდრე სუმბათაშვილი-იუჟინის პიესა “ლალატი” (1903 წ.). პიესამ ქართული საზოგადოების დაინტერესება გამოიწვია. ეს იმიტაც იყო განპირობებული, რომ მასში გმირულ-ჰეროიკული, და გარკვეულწილად იდეალიზებული ფორმითაც, იყო წარმოსახული საუკუნეების მანძილზე ქართველი ხალხის თავგანწირული ბრძოლა ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის დასაცავად და ქრისტიანული სარწმუნოების შესანარჩუნებლად (ა. ნიკოლეიშვილი, 2015, გვ. 286-287). პიესა პირველად მოსკოვის მცირე თეატრში დაიდგა 1903 წელს.

აღსანიშნავია, რომ ქართულ ენაზე არსებობს ალ. სუმბათაშვილის “ლალატის” რამდენიმე თარგმანი. პიესა პირველად გრიგოლ ყიფშიძემ და კოტე მესხმა გადმოაქართულეს (გრ. ყიფშიძის თარგმანი დაბეჭდილია გაზეთ “ივერიის” 1903 წლის დეკემბრის ნომერში, კ. მესხისა კი — ყურნალ “მოამბის” 1903 წლის ნოემბრის მე-11 ნომერში). მათი თარგმანების შესახებ არსებულ პოლემიკას ჩვენ არ შევხებით. ქართულ სცენაზე “ლალატის” პრემიერა 1904 წელს შედგა კ. მესხის თარგმანის საფუძველზე, მე-5 წარმოდგენიდან კი კ. მესხის თარგმანის ნაცვლად გრ. ყიფშიძის თარგმანი გამოიყენეს. შემდგომ პიესა თარგმნეს აკ. წერეთელმა (1905 წ.) და ნ. ავალიშვილმა (1906 წ.). მის თარგმნას აპირებდნენ ი. ჭავჭავაძე და ი. მაჭავარიანი, მაგრამ ეს (ჩვენთვის უცნობი მიზეზების გამო — ავტ.) ვერ მოხერხდა.

ჩვენ მიზნად ვისახავთ იმის განსაზღვრას, თუ როგორ არის გადმოცემული ენობრივი ეთიკეტი ალ. სუმბათაშვილ-იუჟინის პიესა “ლალატის” აკაკი წერეთლისეულ თარგმანში და როგორია დიდი მგოსნის, როგორც მთარგმნელის, ხელოვნება და თარგმანის ხარისხი. ამ ასპექტით ტექსტს ვუდარებთ რუსულ დედანს, ასევე გრიგოლ ყიფშიძისა და კოტე მესხისეულ თარგმანებს.

შეიძლება ითქვას, რომ პიესის ქართულენოვანი თარგმანები მდიდარია ევფემისტური გამოთქმებით. ეს შეპირობებული უნდა იყოს პერსონაჟთა მეტყველების დიალოგური ფორმით. განსაკუთრებით საინტერესოა შემთხვევები, როცა დიალოგში ჩართული არიან იერარქიის სხვადასხვა საფეხურზე მდგომი პირები: მეფე, დედოფალი, ქვეშევრდომები... გვხვდება **ნაცვალსახელური, ზმნური და სახელური ევფემიზმები, მიმართვის ფორმები, დისფემიზმები** (ან მათი ჩანაცვლება მრავალწერტილით) და **თვითდამცრობის გამოხატველი** (პეიორატული) ენობრივი საშუალებები. განვიხილავთ თითოეულ მათგანს:

1. ნაცვალსახელური ევფემიზმები. თავაზიანობის ფუნქციით გამოყენებული ნაცვალსახელები ტექსტებში იშვიათია. ნაცვალსახელური ეთიკეტური ფორმების გადმოცემა ძირითადად განსხვავებულია თარგმანებში: ცხრ. 1.

აკაკი წერეთელი	გრიგოლ ყიფშიძე	კოტე მესხი	ალექსანდრე სუმბათოვი
რას ვანდება ჩემი ფლიდობა თქვენს სიბრძნესთან? (244)	რა არის ჩემი ცბიერება შენის სიბრძნის წინაშე (3)	შენ სიბრძნესთან ჩემი ცბიერება რას გაიტანს?! (141)	...что моя хитрость перед твоей мудростью? (442)
დედოფალო, მე შენ მცდი... მაგრამ თუ შენთვის ძვირფასია სახსენებელი შენის მოკლული შვილის... (ოთარ-ბევი)(248)	მცდი, ვგონებ, დედოფალო. თუ ძვირფასია შენთვის ხსენება შენის მოკლული შვილისა (270, 2)	ნულა მცდი, ნუ მტანჯავ, იკმარე, დედოფალო, და თუ შენი მოკლული შვილის ხსოვნა ძვირფასად მიგაჩნია... (144)	Ты испытываешь меня, царицаю Но если тебд дорога память твоего убитого сына... (445)
დიდებულო ხელმწიფევე! მხოლოდ ერთხელ ჩამოჰკრა კათალიკოსმა ყველას შეუთვალა თქენი ბრძანება (257)	---	დიდებულო მეფევე... კათალიკოსმა მდევრები ყველგან მსწრაფლ გაჰგზავნა (149)	Католикос немедленно разослал повсюду гонцов (252)
სამი ცხენი საჩუქრათ მოჰგვარა თქვენს ძლიერებას, დედოფალო (279)	სამი ცხენი მოიყვანა თქვენ საჩუქრად, დედოფალო (272, 3)	სამი ცხენი მომგვარა (186)	Привел трех коней в дар твоему могуществу (471)

პირველ მაგალითში აკაკის გამოყენებული აქვს ევფემისტური ფორმა, განსხვავებით დედნისა და სხვა თარგმანებისაგან, მეორეში თარგმანები დედნის იდენტურია, მოცემულია არაევფემისტური ვარიანტი, მესამე-მეოთხეში კი მწერალი იყენებს ევფემისტურ “თქვენ” ნაცვალსახელს.

1. ზმნური ევფემიზმები. პიესის დედანში არ დასტურდება ევფემისტური ზმნები. მსგავსი ლექსიკური მნიშვნელობების მქონე ზმნური ფორმები ქმნიან **სიტყვათა ენდოცენტრულ რიგს**, როცა სემანტიკური

ნიშნების რედუქცია ვლინდება მსგავსი მნიშვნელობის სიტყვების კორელაციაში. ასეთი რიგის ყოველი მომდევნო სიტყვა არის ჰიპონიმი წინამდებარე სიტყვასთან დამოკიდებულებაში და ჰიპერონიმი მომდევნო სიტყვასთან დამოკიდებულებაში. კომუნიკაციის სხვადასხვა დონეზე მოქმელს აქვს სხვადასხვა არჩევანი (ე. სენიჩკინა, 2012, გვ. 11). თარგმანების მიხედვით ასეთი რიგია: მოვათრევ — მოგვკრი — **მოგიყვან** — მოგართმევ:

ცხრ. 2.

აკაო წერეთელი	გრიგოლ ყიფშიძე	კოტე მესხი	ალექსანდრე სუშბათოვი
ოღონდ შენ მიბრძანე... ერეენის სარდლის თავს თხის ტყავში გამოხვეულს მოგართმევ (241)	მიბრძანე მსოლოდ... გუდით მოგართმევ სარდლის თავს (3)	მიბრძანე ოღონდ... თხის გულში გახვეული სარდლის თავს მოგართმევ (138)	Я в мешке из козьей шкуры пришню тебе голову сердаря (439)
დაამზადე საქვეშორდომო წერილი ფადიშაჰის მისართმევად . შენ თეთონ წაიღებ და თან ძღვენსაც მიართმევ (241)	დაამზადე ყურ-მოჭრილ ყმობის წერილი ფადიშასთან გასატეზავნად . შენ თითონ წაიღებ და თან ძღვენსაც მიართმევ (N269, 3)	მონური წერილი შეამზადე შაჰინშასთან... ნობათებთან ერთად წაუღებ! (138)	Изготовь рабское письмо к падишаху. Ты повезеш его сам в месте с дарами (440)
და მიტომ ვაგვიანებდი მიმერთმა გაიანე მეფე სულეიმანისთვის (247)	სწორედ იმიტომ ვაგვიანებდი და არ ჩამომყვანდა გაიანე მეფე სულეიმანის მისართმევად (270, 2)	შენთვის კეთილი მსურდა და გაიანეს მოყვანას იმიტომ არ ვაჩქარებდი (143)	Я оттого и медлил привести Гаиане царю Солейману... (444)
ღვინო მომართვი ... (ოთარ-ბეგი, 258)	—	მოიტა ღვინო (151)	Подай вина! (453)
იმერეთის მეფესა და ახალციხის ფაშას... მოგიყვან და შენი კარის წინ დავაგდებ (241)	მოგვკრი აქა და შენი კარის დირეზედ დაგვკრი (N269, 3)	შენ ფერხთ მოვათრევ (138)	Привезу их и брощу у твоего порога (439)
მე არ მოგვკრავთ მუხრან-ბატონი (244)	მე არ მოგიყვანე მუხრან-ბატონიცა (3)	მუხრან-ბატონი... შენს წინაშე ვინ მოათრია? (141)	Кто привел с собой и батона мухранского (442)
სამი ცხენი საჩუქრათ მოგვკრავ თქვენს ძლიერებას, დედოფალო (279)	სამი ცხენი მოგიყვანა თქვენ საჩუქრად, დედოფალო (272, 3)	სამი ცხენი მოგვკრავ (186)	Привел трех коней в дар твоему могуществу (471)

საინტერესოა ზმნური ფორმები, რომლებიც აკაკის თარგმანში ეფემისტურია, დედანსა და სხვა თარგმანებში კი ეფემიზმი არ დასტურდება:

ცბრ. 3.

აკაკი წერეთელი	გრიგოლ ყიფშიძე	კოტე მესხი	ალექსანდრე სუმბათოვი
ოცდაშვიდი კაცი წიბწიბით ჩამოვიდეს ციხის გალავანზე (254)	---	ოცდაშვიდი კაცი ციხის გალავანზე ჩამოვანხრე (148)	Двадцать семь человек я повесил за ребра... (450)
- სად დაბადებულხარ? - რა მოგახსენოთ, ბატონო! (255)	---	- შენ სადაური ხარ? - არ ვიცი, ჩემო მეფევ! (149)	- Не знаю, повелитель (451)
მოგახსენებენ, ბატონო, რომ თქვენს ბოქაულებს ძალიან გაუჭირდებათ... მოგროვებათ (159)	---	ასე ამბობენ - შენს ბატონს გაუჭირდება... მოგროვებათ (152)	Люди говорят (454)
- მოდი აქ, გამიგონე! - ბრძანე (262)	- მოდი აქ, გამიგონე, რაც გითხრა (ოთარ-ბეგი). - მითხარი (გაიანე) (270, 3)	- მოდი აქ, გამიგონე - სთქვი (155)	Говори (457)
შენ რომ იმერეთში გადაბმანდი და შენი განსვენებული მუულლე ციხეში ჩაიკეტა (269)	იმერეთში-კი რო წახვედი და შენი განსვენებული მუულლე ჩაიკეტა შენს ციხე-დარბაზში (272, 2)	როდესაც იმერეთს გადადი... და სულეიმანი შენი მუულლის ციხე-დარბაზს მიესია (160)	А вот когда ты ушел... (463)

რამდენიმე შემთხვევაში გრ. ყიფშიძისა და კ. მესხის თარგმანში ეფემისტური ფორმებია, აკაკისთან კი — დედნის მსგავსი:

ცბრ. 4.

აკაკი წერეთელი	გრიგოლ ყიფშიძე	კოტე მესხი	ალექსანდრე სუმბათოვი
ოთარ-ბეგ, რას იტყვი? (243)	ოთარ-ბეგ! რას ბრძანებ? (3)	ოთარ-ბეგ, რას იტყვი? (140)	Отар-бег! Что скажеш? (441)
სულეიმან-ხანი: - შენა ხარ, ზეინაბ? ზეინაბი: - მე ვარ, ჩემო ბატონო. - ოთარ-ბეგი წავიდა? წავიდა, ბატონო (251)	---	- შენა ხარ, ზეინაბ?! - რას მიბრძანებ, ჩემო მეფევ? - ... ოთარ-ბეგი წავიდა? - გაიხლო!! (146)	- Я, повелитель мой. - ... Ушел Отар-бег? Ушел, повелитель (447-448)
დედოფალი გვიახლოვდება (321)	---	დედოფალი მობრძანდება (204)	- Царица приближается (509)

ზოგიერთ ევფემისტურ ზმნურ ფორმას (**მიბრძანდით, გნებავთ...**) ფრაზაში, კონტექსტში ირონიული ელფერი ეძლევა:

ცხრ. 5.

აკაკი წერეთელი	გრიგოლ ყიფშიძე	კოტე მესხი	აღექსანდრე სუმბათოვი
– მაგისთვის მოკლეს? – მაშ როგორ გნებავდა?	---	– მაშ რა გნებავდა?!?	А то как же? (454)
მიბრძანდით, მიბრძანდით (ირონიით) (317)	---	წადით, წადით (200)	– Идите, идите (505)

3. სახელთაგან ევფემისტურობის ხარისხით ტექსტში არის ასეთი რიგი: **ვერაგი – ცბიერი – უკეთური; ყურ-მოჭრილი ყმა – ქვეშევრდომი – მონა.** აკაკისეული ფორმები მეტი ევფემისტურობით გამოირჩევა:

ცხრ. 6.

აკაკი წერეთელი	გრიგოლ ყიფშიძე	კოტე მესხი	აღექსანდრე სუმბათოვი
იმერეთის უკეთური მეფე... მოციქულს მოციქულზე აგზავნის ქართლში (239)	ვერაგი მეფე იმერეთისა... კაცს კაცზე ჰგზავნის საიდუმლოდ ქართლში (ივერია, N269, 2)	იმერეთის ცბიერი მეფე... ქართლში ფარულად მოქმედებს (მოამბე, 137)	Лукавый цар имеретинский (438)
დაამზადე საქვეშორდომო წერილი ფადიშაჰის მისართმევად (241)	დაამზადე ყურ-მოჭრილ ყმობის წერილი ფადიშასთან (N269, 3)	მონური წერილი შეამზადე შაჰინშასთან... (138)	Изготовь рабское письмо к падишаху (440)

საინტერესოა უარყოფითი სემანტიკის ხვედრითი წილის შემცირება სიტყვა “სულელის” გადმოცემისას. აკაკი წერეთელი იყენებს ზმნურ **მო-** ზმნისწინიან ფორმას: **აღ-რაზაყი ერთგულია, მაგრამ ცოტა მოისულელებს** (254-255); **არ-რაზაყი თუმცა ერთგულია, მაგრამ სულელია** (კ. მესხი, 148); **აღ-რაზაყი ერთგულია, მაგრამ ბრიყვი** (აღ. სუმბათოვი) (გრ. ყიფშიძის თარგმანში ეს ფრაზა არაა — ავტ.).

4. მიმართვის ევფემისტური ფორმები უხვად არის დედანში და თარგმანებშიც (მცირეოდენი სხვაობით). ასეთია: **ჩემო ბატონო მბრძანებელო / მეფეე / ხელმწიფეე, მახვილო წინასწარმეტყველისაე, წყაროო სიბრძნისაე...** პიესაში გვხვდება პერსუაზიული (ლათ. “დარწმუნება”) კომუნიკაციის აქტები. ესაა პოლიტიკური დისკურსის სახე, როდესაც მოსაუბრე სხვადასხვა ენობრივი საშუალებით ცდილობს მსმენელის დარწმუნებას, გადაბირებას. მსგავსი ებიზოდია სულეიმან-ხანისა და ყარა-უსუბის დიალოგი. ყარა-უსუბი ცდილობს დაარწმუნოს მბრძანებელი, რომ არაა მოლაღატე. ამისათვის იგი ერთი დიალოგის ფარგლებში უხვად იყენებს მიმართვის ევფემისტურ ფორმებს: **სიბრძნის თვალო, ურწმუნოთა ქარ-ცეცხლო, სიმართლის მფარველო, მეტოქეე**

ვარსკვლავებისა, შეენებავ, სოფლის მნათობო, ქვეყნის მპყრობელო, ყოვლის შემქმნებელო...

5. **დისფემიზმები: წაშავდი — წათერი — გასწი — დაიკარგე** — ყველა მათგანს უარყოფითი დატვირთვის გარკვეული ხარისხი აქვს: ცხრ. 7.

აკაკი წერეთელი	გრიგოლ ყიფშიძე	კოტე მესხი	ალექსანდრე სუმბათოვი
წაშავდი მალე! (305)	---	გასწი ჩქარა (191)	Убирайся, пока цель!
წათერი იქით! (313)	---	დაიკარგე იქით! (197)	– Убирайся живо! (494)

ზოგჯერ ტექსტში (დედანშიც და თარგმანშიც ან მხოლოდ თარგმანში) უარყოფითი სემანტიკის მქონე უხერხული გამონათქვამი ჩანაცვლებულია მრავალწერტილით:

ცხრ. 7.

აკაკი წერეთელი	გრიგოლ ყიფშიძე	კოტე მესხი	ალექსანდრე სუმბათოვი
მდიდრები თავს იხსნიან იმ გაუმადლარ ძაღლისაგან (250)	მდიდრები ქრთამს აძლევენ იმ ქოფავს (2)	ვინც მდიდარია, ფულით თავს იხსნის... (145)	Богатые откураются от жадного пса (447)
ებრძოდი იმ წყე-- დღევანდელ ჩვენ ბატონებს (269)	– შენ ჯერ ისევ ჩვენსკენ იყავ და ებრძოდი წყე-- ჩვენს დღევანდელ ბატონებს (272, 2)	შენც ჩვენკენ იყავ და ამ ურჯულო ჩვენს ბატონებს ეომებოდი (160)	– Когда ты еще за нас стоял и бился с прокл... с теперешними господами нашими? (463)
გამოვეცილდი იმ ძაღლებს... უჰ, რას ვამბობ... ახალ ბატონებს (270)	გამოვეცალე ძაღლებს... ოჰ, რას ვამბობ, ჩვენს ბატონებს (272, 2)	მრავალწერტილი	– Отбился от собак... ох, что я, от господ наших (463)

6. **თვითდამცრობის გამომხატველი (პეიორატიული) ენობრივი საშუალებები** დამახასიათებელია დედნის ენისთვის, გვხვდება სამივე ქართულენოვან თარგმანშიც:

ცხრ. 8.

აკაკი წერეთელი	გრიგოლ ყიფშიძე	კოტე მესხი	ალექსანდრე სუმბათოვი
ყველანი მისი ფხთა მტვერი ვართ (239)	ყველანი მისი ფხთა მტვერი ვართ (N269, 2)	ყველანი მისი ფხთა მტვერი ვართ (137)	мы все прах его ног (438)
შე მხოლოდ ისე მოვახსენებთ ჩემის მოკლე ჭკუით (259)	---	ჩემი სულელის ჭკუით ასე ვფიქრობ (152)	А я так рассуждаю моим глупым умом (454)
სად ხარ, ბესო! აქ გახლავარ, დიდო ბატონო, აქ არის ბესო . დაგეგებ ყველგან (312)	---	სად არის ბესო? აქა ვარ, ჩემო ბატონო. ყველგან გეგებთ! (196)	– Где Бесо? – Здес, господин великий, Здес Бесо.

ბოლო მაგალითში პერსონაჟი III პირში მოიხსენიებს საკუთარ თავს (**...აქ არის ბესო...**), რაც თავის დამდაბლების საინტერესო შემთხვევაა.

პიესის ქართულენოვან თარგმანებში, განსაკუთრებით კი აკაკისეულ თარგმანში, მოცემულ ნაცვალსახელურ, ზმნურ და სახელურ ევფემიზმებს, მიმართვის ფორმებს, დისფემიზმებსა და თვითდამცრობის გამომხატველ (პეიორატიულ) ენობრივ საშუალებებს გარკვეული სტილური ფუნქცია ენიჭება. პერსონაჟთა დიალოგში მწერალი იყენებს ენის პოტენციალს — შესაბამისი ფორმებით გამოხატოს წოდებრივი დამოკიდებულება და ასევე შეძლებისდაგვარად აარიდოს თავი დისფემიზმებს, რითაც ტექსტს განსაკუთრებულ სტილურ ელფერს სძენს, “აკეთილშობილებს“ მას და ზრდის თარგმანის ხარისხს.

აღს. სუმბათაშვილის პიესა “ლალატის“ თარგმანის ენაზე დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ აკაკი წერეთელი ისეთივე უბადლო მთარგმნელია, როგორც პოეტი და მწერალი.

დამოწმებული ლიტერატურა

რ. ზექალაშვილი, 2012 — რ. ზექალაშვილი, ქართული დიალოგური მეტყველება (ძირითადი ლინგვისტური და ექსტრალინგვისტური მახასიათებლები), თბ., 2012.

“ივერია“, N 269-272, დეკემბერი, 1903.

“შოამბე“, XI, ნოემბერი, 1903.

ა. ნიკოლეიშვილი, 2015 — ა. ნიკოლეიშვილი, ქართველოლოგიური ეტიუდები, II, ქუთაისი, 2015.

აკ. წერეთელი, 1959 — აკ. წერეთელი, თხზ., ტ. X, დრამატული ნაწერები, თარგმანები, თბ., 1959.

ნ. ხახუტაიშვილი — ნ. ხახუტაიშვილი, პერსუაზიული კომუნიკაციის გადმოცემის ენობრივი საშუალებანი წინასაარჩევნო დისკურსში, <http://education.ge/index.php?do=definition/view/id=1681>

მ. ჯაში — მ. ჯაში, პერსუაზიული ტექსტის ტიპები საგაზეთო კომუნიკაციაში, <http://eprints.iliauni.edu.ge/usr/share/eprints3/data/708/>

Библиотека драматурга, Сумбатов-Южин. Пьесы, М., 1961.

Сеничкина Е. П. Эвфемизмы русского языка спецкурс, М., 2012.

<http://ena.ge>

RUSUDAN SAGHINADZE, TAMAR NINIDZE

**PECULIARITIES OF GEORGIAN DIALOGUE SPEECH IN GEORGIAN
TRANSLATIONS OF PLAY “TREASON” BY AL. SUMBATOV
(In respect of language ethics)**

The subject matter of the article is one of the pivotal aspect of literary work of Georgian classical writer Akaki Tsereteli - translating work, in particular defining language ethics in his translation of the play “Treason” by Al. Sumbatashvili-Eugeny and what is the art and quality of the famous writer. In this respect the texts is compared by Russian original as well as translations done by Grigol Kipshidze and Kote Meskhi.

In XIX century when translating fiction literature was very active from different languages, especially from Russian in Georgia, the most important thing was translating dramas. As Akaki remarked himself, stage of our theatre was poor with original plays and every writer tried to fulfill this insufficiency.

Georgian translations of the play is rich with euphemisms. This must be conditioned by dialogue form of characters’ speech. Most important are cases when people holding different hierarchical places are involved in dialogue. In the play “Treason” characters include king, queen, other nationals... We meet pronoun, verbal an noun euphemisms, reference forms, disphemisms, (their replacement by three dots) and self-effacement language forms.

Article presents the review of materials describing each of them, which are placed in tables. In four columns of the table there are relevant episodes from translations of Akaki Tsereteli, Grigol Kipshidze, Kote Meskhi as well as from the play of Aleksandre Sumbatashvili, on the ground of their comparison analyses article similarities and differences between texts are presented.

After observing the language of translation of the play “Treason” by Aleksandre Sumbatashvili it is concluded that Akaki Tsereteli is not only the great poet and writer but his translation skills is the second to none as well.